

Ebelik ve Hemşirelik Bölümü Son Sınıf Öğrencilerinin İnfertiliteye İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi

Demet ÇAKIR¹, Gülseren DAĞLAR², Dilek BİLGİÇ³

¹ Amasya Üniversitesi, Sabuncuoğlu Şerefeddin SHMYO, Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü

² Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü

³ Dokuz Eylül Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği ABD

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Demet ÇAKIR

e-mail: demet.cakir@amasya.edu.tr Amasya Üniversitesi, Sabuncuoğlu Şerefeddin SHMYO, Amasya, Türkiye

Geliş Tarihi / Received: 30.09.2019, **Kabul Tarihi / Accepted:** 06.07.2020

Copyright holder Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi

*Bu araştırma 19-21 Nisan 2019 tarihinde Sivas'ta gerçekleştirilen 6. Uluslararası 10. Ulusal Ebelik Öğrencileri Kongresinde Sözel Bildiri olarak sunulmuştur.

ÖZ

Amaç: Bu araştırmanın amacı ebelik ve hemşirelik bölümü son sınıf öğrencilerinin infertiliteye ilişkin tutumlarını belirlemektir.

Gereç ve Yöntem: Araştırma kesitsel tanımlayıcı tiptedir. Araştırmanın evrenini 2018-2019 eğitim öğretim yılı güz yarıyılında bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik ve Hemşirelik Bölümü son sınıfta okuyan öğrenciler oluşturmuştur (n=325). Örneklem seçimi yapılmamış, tüm öğrencilere ulaşılmaya çalışılmış ve araştırmaya 300 öğrenci (225 hemşirelik, 75 ebelik) katılmıştır. Araştırmanın verileri Kişisel Bilgi Formu ve İnfertiliteye Yönelik Tutum Ölçeği ile toplanmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin %91'i kadın olup, yaş ortalaması 22.00±1.12'dir. Öğrencilerin %18'i yakın çevrelerinde infertil birey olduğunu, tanıdıkları infertil kişinin yarından fazlasının (%60.0) teyze olduğunu ifade etmişlerdir. İnfertiliteye Yönelik Tutum Ölçeğinden alınan puan, ebelik bölümünde 48.59±6.33, hemşirelik öğrencilerinde ise 46.80±6.37'dir. Bu araştırmada öğrencilerin infertiliteye karşı olumlu bir tutum sergiledikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin yaş grupları ile ölçekten almış oldukları puan ortalamalarına bakıldığında, 23 yaş ve altında olan öğrencilerin puan ortalamalarının 45.76±5.32 olduğu belirlenirken, yaşı 24 ve üzerinde olanların ise 48.24±5.87 olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca cinsiyetler ve ölçekten alınan puan ortalamaları incelendiğinde, kadın öğrencilerin puan ortalaması 47.58±6.28 iken, erkek öğrencilerin puan ortalaması ise 43.96±6.74 olduğu saptanmıştır.

Sonuç: Ebelik öğrencilerinin hemşirelik öğrencilerine göre, 24 ve üzeri olan öğrencilerin daha küçük yaşta olan öğrencilere göre infertil bireye bakım veren öğrencilerin bakım vermeyenlere göre İnfertiliteye Yönelik Tutum Ölçeği puan ortalamaları daha yüksektir. Öğrencilerin infertiliteye yönelik tutumlarının olumlu olması infertil çiftlere profesyonel bir bakış açısıyla bakım vermeleri ve bireylerin süreci daha kolay atlatalmalarını sağlaması açısından oldukça önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Ebelik, Hemşirelik, İnfertilite, Tutum, Öğrenci.

Determination of The Department of Nursing and Midwifery Students Attitude for Infertility

Aim: The aim of this study is to determine the attitudes of midwifery-nursing senior students towards infertility.

Methods: The study is cross-sectional descriptive type. The universe of the study was composed of students studying in the last year of a university Faculty of Health Sciences Midwifery-Nursing Department in the fall semester of 2018-2019 academic year (n=325). Sample selection was not made, all students were tried to reach 300 students participated in the study. The data of the study were collected by Personal Information Form and Infertility Attitude Scale (IAS).

Results: 91% of the students are women and the average age is 22.00±1.12. The score obtained from the IAS is 48.59±6.33 in midwifery 46.80±6.37 in nursing students. It was determined that students showed positive attitude towards infertility. Considering the students' age groups and their average scores on the scale, it's determined that the average score of students aged 23≤ is 45.76±5.32, while those who are 24≥ are 48.24±5.87. When the averages of the genders and scales were examined, the score of female students was 47.58±6.28, while the score of male students was 43.96±6.74.

Conclusions: According to the nursing students of midwifery students, the students who are 24≥ are higher than the students of the younger age group and the students who care for the infertile individual have higher mean scores on the IAS. The positive attitudes of students towards infertility enable them to provide care to infertile couples with a professional perspective.

Keywords: Midwifery, Nursing, Infertility, Attitude, Student.

GİRİŞ

Günümüzde infertilite, dünya çapında birçok çifti etkileyen ve çok çeşitli sosyal, kişisel, ailevi ve duygusal sorunlara yol açan önemli bir sorundur (Maeda et al., 2015). İnfertilite görülme sıklığı her toplumda farklı

olmakla birlikte, Dünya Sağlık Örgütü-World Health Organization (WHO)'nın (2017) verilerine göre, dünya genelinde 80 milyondan fazla insanın etkilendiği tahmin edilmektedir (WHO, 2020).

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) verilerine göre ise, 15-49 yaş arasında hiç çocuk sahibi olmayan ve çocuk sahibi olmasının mümkün olmadığını belirten evli kadınların oranı 2008 yılında %3.9 iken, 2013 yılında %11.2, olarak saptanmıştır (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2014). Ayrıca yine 2018 TNSA verilerinde Suriyeli kadınlara yer verilmiştir. Bu verilere göre, primer infertilitenin Türkiye’de yaşayan halen evli olan 45-49 yaş Suriyeli göçmen kadınlar arasında %3 oranında olduğu görülmektedir (TNSA, 2018). İnfertilitenin nedenleri incelendiğinde, kadın ve erkeğe bağlı nedenlerin birbirine yakın olduğu belirtilmektedir. İnfertil çiftlerin çoğu, bir erkek faktör, ovulasyon disfonksiyon veya tubal-peritoneal hastalık dahil olmak üzere bu üç ana nedenden birine sahiptir. Bununla birlikte, vajinismus ve dispareni 20-24 yaş arası kadınlarda daha sık olduğu da bilinmektedir (Kütükoğlu, 2018). İnfertilite oranının yüksek olmasının temel nedenleri arasında, infertilitenin nedenleri hakkındaki farkındalıklar konusunda yeterli bilgiye sahip olmama da ileri sürülmektedir (Alaee, Talaiekhosani, Ziaei, & Lohrasbi, 2016). Evli ve hatta bekar kişilerin infertilite hakkında yeterli tıbbi bilgilerinin olması konu ile ilgili farkındalıklarının artmasına, infertilitenin nedenlerini anlamalarına, infertiliteye neden olabilecek sağlıklı yaşam biçimi davranışlarını kazanarak ve infertilite uzmanlarının teşhis ve tedavi sürecine de yardımcı olacağı belirtilmektedir (Peterson, Pirritano, Tucker, & Lampic, 2012). İnfertilite oranlarının yüksek olmasının nedenleri arasında, infertilite konusundaki inançların insanlar arasında önemli farklılıklar gösterdiği yaş, medeni durum, cinsiyet ve eğitim düzeyi ile ilişkili olduğu belirlenmiştir (Alaee, Talaiekhosani, Ziaei, & Lohrasbi, 2016). İnfertilite sorunu yaşayan çiftler, yaşamış oldukları kültürde, bu stresli durumla başa çıkabilmek için, kendi inançları doğrultusunda hareket edebilmektedirler. Maneviyat genellikle infertil kadınlar ve çiftler tarafından kronik infertilite stresörü ile baş etmek için kullanabilmektedir (Casu, Ulivi, & Zaia, 2018). Bu sayede, özellikle kadınlarda, infertilite tedavisine uyum ve başarısında artış, daha az stres ve depresif belirtiler gözlemlenirken, daha yüksek yaşam memnuniyeti saptanmıştır (Casu, Ulivi, & Zaia, 2018; Etemadifar, Hosseiny, Ziraki, Omrani, & Alijanpoor, 2016).

Araştırmalar artan yaş, cinsel yolla bulaşan hastalık, olumsuz yaşam tarzı ve çevre kirliliğinin infertiliteye veya infertiliteye bağlı sorunlara neden olan önemli faktörler arasında olduğunu göstermektedir (Ilani, Alaee, Khodabandeh, Jamhiri, & Owjfar, 2018). Batı Amerika’da üniversite öğrencilerinde yapılan bir araştırmada, bir kadının doğurganlık dönemi ve doğurganlığın azalmaya başladığı yaş gibi pek çok temel kavramdan haberdar olmadıklarını, öğrencilerin önlenebilir infertilite faktörlerini bilmedikleri belirlenmiştir (Peterson et al., 2012). Özellikle kadınlarda doğurganlık potansiyelini etkileyebilecek cinsel yolla bulaşan hastalıkların gençler arasında giderek yaygınlaştığı gösterilmiştir (Wiesenfeld, Hillier, Meyn, Amortegui, & Sweet, 2012). İnfertilite hakkında bilginin yetersiz olduğu bilinmesine rağmen, dünyanın birçok yerinde infertilite ile ilgili çok sayıda yanlış bilinen

bilgiler olduğu da görülmektedir (Alaee et al., 2016). 10 ülkeden çoğunluğu üreme çağındaki olan yaklaşık 17.500 kadının katıldığı küresel bir araştırmada, doğurganlık ve üreme biyolojisine ilişkin bilginin zayıf olduğu vurgulanmıştır (Fido, 2003). Kanada’da üreme çağındaki 1300 kadın üzerinde doğurganlık bilinci ölçeği kullanılarak yapılan araştırmada, birçok kadının menstrual siklus içerisinde gebe kalma olasılığının yüksek olduğu günler konusunda da çok az farkındalığa sahip olduğu, infertilite tedavisine ne zaman başlanması gerektiği konusunda da farkındalıklarının olmadığı bulunmuştur (Daniluk, Koert, & Cheung, 2012). Geleceğin anne babaları olacak üniversite öğrencilerinin bilgilerini değerlendirmek, infertilite ve risk faktörleri hakkında gençlere bilgi sağlamak, gençlerde doğurganlık bilincinin oluşturulması, infertilitenin önlenmesi ve insidansının azaltılması için bir gerekliliktir (Peterson et al., 2012). Literatürde sağlık bilimlerinde öğrenim gören öğrencilerin cinsel tutum, cinsel sağlık bilgisi ve uygulamalarına odaklanan (Birlik & Engin, 2019; Hedayati-Moghaddam, Eftekhazadeh-Mashhadi, Fathimoghadam, & Pourafzali, 2015; Shindel, Baazeem, Eardley, Chir, & Coleman, 2016) araştırmalar olmakla birlikte, ülkemizde üniversite öğrencileri üzerinde cinsel sağlık bilgi testi geçerlilik ve güvenilirlik çalışması (Evcili & Gölbaşı, 2017) da mevcuttur. Bununla birlikte sağlık bilimleri dışında öğrenim gören üniversite öğrencilerinin infertilite risk faktörleri hakkındaki bilgi düzeylerinin belirlendiği bir araştırma da bulunmaktadır (Alaee et al., 2016). Lisans öğrencileri üzerinde, öğrencilerin cinsel yaşantıları ile bağlanma stillerinin incelendiği başka bir araştırmada ise cinsel tutum ölçeği ve bağlanma stilleri ölçeği kullanılarak öğrencilerin cinselliğe yönelik düşünceleri incelenmiştir (Akpınar, 2019). Araştırmanın planlanma ve yazım aşamasında özellikle geleceğin sağlık çalışanları olan ebellek ve hemşirelik öğrencilerinin infertiliteye ilişkin tutumlarının belirlendiği sadece bir araştırmaya (Siyez et al., 2018a) rastlanmıştır. Bu bilgiler ışığında infertil çiftlere birincil bakım sunan ebellek ve hemşirelik öğrencilerinin bu konudaki tutumlarının belirlenmesi ve öğrencilerin teorik eğitimleri sırasında infertil bireylere karşı gösterilecek tutum ve davranışlara yönelik konulara müfredat programlarında daha fazla zaman ayrılması gereği açıktır. Bununla birlikte eğitimcilerin klinikte rol modeli olarak, öğrencilerin infertil birey/çiftlerle kişilerarası iletişim becerilerini artıracak ve infertil birey/çift ile iletişimi başlatabilme ve sürdürülebilmelerine katkı sağlayacak davranışlarda bulunmaları da çok önemlidir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın tipi

Araştırma, ebellek ve hemşirelik son sınıf öğrencilerinin infertiliteye ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla, kesitsel tanımlayıcı tipte yapılmıştır.

Araştırmanın evren ve örneklemi

Araştırmanın evrenini, 2018-2019 eğitim öğretim yılı güz yarıyılında bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesinde Ebellek ve Hemşirelik Bölümü son sınıfta okuyan öğrenciler oluşturmuştur. Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebellek ve Hemşirelik Bölümlerine kayıt yaptıran 325 öğrenci bulunmaktadır (Ebellek 75, Hemşirelik 250).

Örneklem kapsamına belirtilen bölümde halen öğrenimine devam eden toplam 300 (225 hemşirelik, 75 ebelik) öğrenci alınmıştır. Araştırmada örneklem seçimi yapılmamış olup evrenin tümüne ulaşılmaya çalışılmıştır. Veriler 11-25 Şubat 2019 tarihleri arasında toplanmıştır. Öğrencilere sınıf ortamında araştırmacılar tarafından araştırmanın amacı açıklandıktan ve bilgilendirilmiş onamları alındıktan sonra araştırmaya katılmayı kabul edenlere soru formları uygulanmıştır. Veri toplama aracı olarak, Kişisel Bilgi Formu ve İnfertiliteye Yönelik Tutum Ölçeği kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda geliştirilen (Etemadifar, Hosseiny, Ziraki, Omrani, & Alijanpoor, 2016; Ilani et al., 2018; Kütükoğlu, 2019) bu form öğrencilerin tanıtıcı özelliklerini (cinsiyet, yaş, sınıf, medeni durum, aile yapısı, yaşadığı yer, öğrenim gördüğü bölüm, mesleği seçme nedeni, sahip olmak istedikleri çocuk sayısı, yakın çevrede infertil birey varlığı, infertil bireye bakım verme durumu vb.) içeren toplam 15 sorudan oluşmuştur.

İnfertiliteye Yönelik Tutum Ölçeği (İYTÖ): Södenberg ve ark. tarafından 2013 yılında geliştirilen (Södenberg, Lundgren, Christensson, & Hildingsson, 2013) ölçeğin, Türkçe geçerlik ve güvenilirliği Siyez ve ark. tarafından 2018 yılında yapılmıştır. Ölçek 12 sorudan oluşan 5' li likert tipi bir ölçektir. 1 puan "kesinlikle katılmıyorum", 2 puan "katılmıyorum", 3 puan "kararsızım", 4 puan "katılıyorum" ve 5 puan "kesinlikle katılıyorum" ifadelerini temsil etmektedir. Ölçekte yer alan 1, 2, 5, 6, 8, 9, 11 ve 12 numaralı maddeler ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 60, en düşük puan ise 12 dir. Ölçekten alınan puanların artması infertiliteye yönelik olumlu bir tutum olduğuna işaret etmektedir. Türkçe geçerlilik ve güvenilirliğinin yapıldığı araştırma (Siyez et al., 2018b), iki aşamada gerçekleştirilmiş olup, Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları sırasıyla 0.83 ve 0.85 olarak hesaplanmıştır (Siyez et al., 2018b). Bu araştırmada ölçeğin Cronbach's Alpha değeri 0.75 olarak bulunmuştur.

İstatistiksel analiz

Verilerin analizinde; tanımlayıcı istatistiksel ölçütlerin (ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler ve yüzdelik sayılar) yanı sıra ölçek puanının değişkenlerle karşılaştırılmasında Ki-Kare, Kruskal Wallis ve t testi kullanılmıştır. Değişkenlerin homojen dağılımı Shapiro Wilk's ile analiz edilmiştir. Değişkenlerin homojen dağılmaması nedeniyle Mann Whitney U testi, değişkenlerin homojen dağılımı durumunda t testi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın etik yönü

Araştırma için Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan 20.02.2019 tarih ve 2019-02 sayılı 09 nolu karar numarası ile onay alınmıştır. Ayrıca araştırmanın yapıldığı üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik

ve hemşirelik Bölümü'nden uygulama izni alınmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerden yazılı bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Verilerin istatistiksel değerlendirmesi bilgisayar ortamında SPSS 22.0 for Windows ile yapılmıştır.

BULGULAR

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin yaş ortalaması 22.00 ± 1.12 dir. Öğrencilerin %91.0'nun ($n=273$) kız, %81.7'sinin çekirdek aile yapısında olduğu, %30.0'unun en uzun şehir merkezinde yaşadığı bulunmuştur. Ebelik bölümü öğrencilerinin %36.0'sının, hemşirelik bölümü öğrencilerinin de %37.7'sinin "iş bulma imkanından dolayı mesleklerini seçtikleri, ebelik bölümü öğrencilerinin %81.3'ünün, hemşirelik bölümü öğrencilerinin ise %42.6'sı eğitimini aldıkları mesleği sevdiği saptanmıştır. Öğrencilerin %18.0'i yakın çevrelerinde infertil birey olduğunu, tanıdıkları infertil kişinin yarıdan fazlasının (%60.0) teyze olduğunu ifade etmişlerdir (Tablo 1). Ölçekten alınan puanların cinsiyet dağılımına bakıldığında kadın öğrenciler ortalama 47.57 ± 5.78 puan alırken, erkek öğrencilerin puanlarının 43.96 ± 6.02 olduğu saptanmıştır. Kadın öğrencilerin ve stajları süresince infertil bireye bakım verenlerin infertiliteye ilişkin tutumlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 1).

İYTÖ puan ortalaması ebelik bölümünde okuyan öğrencilerde 48.59 ± 6.33 , hemşirelik bölümünde okuyan öğrencilerde 46.80 ± 6.37 olup, iki grubun puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır ($p=0.001$) Öğrencilerin ölçekten aldığı puan ortalamalarına göre infertiliteye karşı olumlu bir tutum sergiledikleri belirlenmiştir (Tablo 2).

Ebelik bölümü öğrencilerinin %84.0'ı hemşirelik bölümü öğrencilerinin ise %50.2'si infertil olma durumunda Yardımcı Üreme Tekniklerini kullanarak çocuk sahibi olmak istediklerini belirtmiş ve gruplar arasında istatistiksel anlamlı bir fark bulunmuştur ($p=0.001$) (Tablo 3). Ebelik öğrencilerinin %60.0'nun, hemşirelik öğrencilerinin ise %8.4'ünün mesleki derslerin uygulamalarında infertil bireye bakım verdikleri bulunmuş gruplar arasında istatistiksel anlamlılık saptanmıştır ($p=0.000$). Ölçekten alınan puanlar ile yaş, cinsiyet, yakın çevrede infertil birey olma durumu, eğitim alınan mesleği sevme durumu ve infertil bireye bakım verme durumu, sahip olmak istenen çocuk sayısı, infertil bir birey olduğunu öğrendiğinde yardımcı üreme tekniklerini kullanarak çocuk sahibi olmak isteme durumu, infertil bireye bakım verme sırasında iletişim problemi yaşama durumu ile İYTÖ'den alınan puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.000$). Ölçekten alınan puan ortalamaları ile mesleği seçme nedeni, infertil çiftlerle çalışırken bireye bakım verme sırasında kendisini yeterli bulma ve bakım verme sırasında tedirgin olma durumları arasında ise anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p > 0.05$) (Tablo 3).

Tablo 1. Öğrencilerin İnfertiliteye Yönelik Tutum Ölçeği toplam puanları ile sosyodemografik özelliklerinin ve infertilite kavramına ilişkin düşüncelerinin karşılaştırması

		Ebelik		Hemşirelik		Ölçek Puan
		n	%	n	%	$\bar{X} \pm SS$
Cinsiyet	Kadın	75	25.00	198	66.00	47.58±6.28
	Erkek	0	0.00	27	9.00	43.96±6.74
Yaş	23 yaş ve altında olanlar	59	78.66	132	58.67	45.76±5.32
	24 yaş ve üstünde olanlar	16	21.34	93	41.33	48.24±5.87
İnfertil bireye bakım verme	Evet	45	15.00	19	6.33	50.00±6.95
	Hayır	30	10.00	206	68.67	46.50±6.04
Mesleği sevmeye durumu	Evet	61	20.33	96	32.00	46.88±6.90
	Hayır	5	1.67	57	19.00	45.27±6.06
	Kararsızım	9	3.00	72	24.00	49.48±4.89
Yakın çevrede infertil birey olma durumu	Evet	20	6.67	34	11.33	49.35±6.16
	Hayır	55	18.33	191	63.67	46.79±6.37
Sahip olmak istenen çocuk sayısı	Çocuk istemiyorum	5	1.67	16	5.33	46.52±6.35
	1 çocuk	10	3.33	21	7.00	48.48±5.44
	2 çocuk	40	13.33	126	42.00	48.52±5.59
	3 ve üzeri	20	6.67	62	20.67	44.40±7.37
İnfertil kişilere YÜT kullanarak çocuk sahibi olmak isteme durumu	Evet	63	84.00	113	50.2	49.50±5.45
	Hayır	2	2.70	33	14.7	44.11±6.05
	Kararsızım	10	13.30	79	35.1	44.03±6.43
İnfertil bireye bakım verme sırasında iletişim problemi yaşama durumu	Evet	12	16.00	2	0.89	49.86±7.11
	Hayır	34	45.33	16	7.11	49.31±7.31
	İnfertil bireyle çalışmadım	29	38.67	207	92.00	46.65±6.03

Tablo 2. Öğrencilerin İnfertiliteye Yönelik Tutum Ölçeği puan ortalamaları ile bölümlerin karşılaştırması

Bölümler	n	$\bar{X} \pm SS$	Min-Max	p
Ebelik	75	48.59±6.33	34-60	0.001
Hemşirelik	225	46.80±6.37	27-60	
Toplam	300	47.25±6.40	27-60	

Tablo 3. Öğrencilerin İnfertiliteye Yönelik Tutum Ölçeği puan ortalamaları ile infertiliteye ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması

	Ebelik	Hemşirelik	t	p
	$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$		
İnfertil bireye bakım verme	51.30±6.94	46.53±6.14	75.18	0.000
Eğitim aldıkları mesleği sevmeye durumu	47.67±5.53	46.27±5.29	181.33	0.000
Mesleği seçme nedeni	50.21±6.78	50.35±6.31	0.311	0.757
Yakın çevrede infertil birey olma durumu	48.99±3.69	47.13±5.72	91.14	0.000
Sahip olmak istenen çocuk sayısı	46.27±5.52	45.34±6.62	216.69	0.000
İnfertil bir birey olduğunu öğrendiğinde YÜT kullanarak çocuk sahibi olmak isteme durumu	47.03±6.47	48.94±6.52	33.88	0.001
İnfertil bireye bakım verme sırasında iletişim problemi yaşama durumu	46.88±6.55	46.30±5.57	94.83	0.000
İnfertil çiftlerle çalışırken bakım verme sırasında kendisine yeterli bulma	48.56±4.26	47.26±5.88	1.240	0.218
Bakım verme sırasında tedirgin olma	46.33±5.29	45.98±6.42	0.311	0.757

TARTIŞMA

Bu çalışmada; ebelik ve hemşirelik bölümü son sınıf öğrencilerinin infertiliteye ilişkin tutumları belirlenmiştir. Gelecek meslek yaşantısında infertil çiftlere bakım verecek olan ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin bu konudaki tutumlarının belirlenmesi ile öğrencilerin eğitimleri sırasında infertil bireylere karşı nasıl bir tutum sergileyecekleri hakkında eğitimciler için bir bilgi sunulabilir. Bu sayede olumsuz tutumların irdelenerek öğrencilerde olumlu tutumların artırılmasına yönelik ders konularının revize edilmesi ve mevcut olumlu tutumun artırılmasını sağlama imkanı vermesi açısından çok önemlidir. Bununla birlikte geleceğin anne babaları olacak öğrencilerin infertiliteye ilişkin tutumlarının belirlenmesi ile hem kendilerinin hem de çevrelerindeki bireylerin doğurganlık bilinci oluşturulmasında,

infertilitenin önlenmesinde ve insidansının azaltılmasına da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada ölçekten alınan toplam puan ortalamalarının cinsiyete göre karşılaştırılmasına bakıldığında, İYTÖ'den kadın öğrenciler erkek öğrencilerden daha yüksek puan almışlardır. Bu bulgunun nedeni ebelik ve hemşirelik bölümündeki öğrencilerin büyük çoğunluğunu kadın öğrenciler olmaktadır. Siyez ve ark.'nın (2018a), Türkiye'nin batısında bir devlet üniversitesinde, 9693 üniversite öğrencisinin infertiliteye yönelik tutumlarının sosyodemografik değişkenler açısından incelendiği bir çalışmada ise infertiliteye yönelik tutum ölçeğinden alınan puanların cinsiyet açısından değerlendirilmesinde, erkek üniversite öğrencilerinin infertiliteye yönelik tutumlarının kız öğrencilerinkinden daha olumsuz olduğu tespit edilmiştir

(Siyez et al., 2018a). Taşçı ve Özcan'ın (2007), Pamukkale Üniversitesi Denizli Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik ve Sağlık Memurluğu bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin infertiliteye ilişkin görüşlerini incelemiş, hemşirelik ve sağlık memurluğu bölümlerinde eğitim gören öğrenciler arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Sağlık memurluğu bölümünde öğrenim gören, erkek ve çok çocuk sahibi olmayı isteyen öğrencilerin infertil olmaya yönelik daha olumsuz düşüncelerinin olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar araştırma bulgusu ile benzerlik göstermektedir (Taşçı & Özkan, 2007). Bu sonucu ataerkil özellik gösteren toplumumuzda yetişen erkekler için infertiliteyi algılama ve bu konudaki görüşlerinin ne derece önemli olduğunu gösterdiği şeklinde yorumlayabiliriz. Ülkemizde eş seçiminde bir erkek için en önemli kriterlerden biri kadının doğurganlığı olduğu belirtilmektedir (Bacanlı, 2001). Akpınar'ın (2019), üniversite öğrencileri üzerinde evliliğin anlamı ve eş tercihlerini belirlemek amacıyla yürüttüğü bir çalışmada 59 kadın ve 61 erkek olmak üzere toplam 120 üniversite öğrencisine ölçek uygulanmıştır. Bu çalışmanın sonucuna göre kadın öğrencilerin evliliği ekonomik ve toplumsal statü olarak değerlendirdiği, erkek öğrencilerin ise doğurganlık özellikleri aradığı ortaya çıkmıştır. Bunun yanında üniversite öğrencilerinin evliliği "duygusal beraberlik" olarak anlamlandırdığı sonucuna da ulaşılmıştır (Akpınar, 2019). Atijosan ve ark.'nın (2019) Sahra Altı Afrika bölgesinde faaliyet gösteren iki üniversitede öğrencilerin infertilite hakkında bilgi ve algılarını belirlemek amacıyla 385 öğrenci üzerinde yapmış oldukları çalışmaya göre, öğrencilerin %59.7'sinin infertilitenin kadınlardaki çok eşlilikle ilişkili olduğuna inandığını ve katılımcıların çoğunluğunun (%53.2) infertilitenin sadece kadınlardan kaynaklı problemler neticesinde gerçekleştiğini savunmuşlardır. Araştırma sonucunda, katılımcıların %56.0'sının infertilite hakkında zayıf bilgiye sahip olduğunu, %44.0'ünün ise infertilite konusunda iyi bilgiye sahip olduğu saptanmıştır (Atijosan, Adeyeye, & Ogunbayi, 2019). Araştırmamızda yaş arttıkça İYTÖ'den alınan puanların arttığı saptanmış ve istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Siyez ve ark.'nın (2018a), çalışmasında yaş faktörünün öğrencilerin infertilite tutum puan ortalamaları üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı belirlenmiştir (Siyez et al., 2018a). Bu iki araştırma arasındaki farklılığın örneklem grubunda yer alan öğrencilerin öğrenim gördükleri alan ile ilişkili olabileceği düşünülebilir. Bu çalışmada örneklem grubunun tamamını sağlık bilimleri fakültesi öğrencileri oluştururken, Siyez ve ark.'nın (2018a) yapmış olduğu çalışmada üniversite de öğrenim gören tüm öğrenciler alınmıştır (Siyez et al., 2018a).

Araştırmamızda, İYTÖ'den alınan puanların ebellek bölümü öğrencilerinde 48.59 ± 6.33 iken, hemşirelik bölümü öğrencilerinde 46.80 ± 6.37 belirlenmiştir. Ebellek bölümü öğrencileri eğitimleri süresince almış oldukları mesleki derslerin uygulamalarında hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrencilere göre daha fazla infertil bireyler hakkında bilgi sahibi olmakta ve hastane stajları süresince de gerek kadın hastalıkları ve doğum servisi gerekse tüp bebek merkezinde daha çok infertil bireyle karşılaşmaktadırlar. Nitekim bu durum sonuçlara da

yansımış ebellek bölümü öğrencilerinin infertiliteye ilişkin tutumlarının hemşirelik öğrencilerinden daha olumlu olmasını sağlamıştır. Buradan şu sonucu çıkarabiliriz ki, infertil bireye bakım vermek infertiliteye karşı tutumu olumlu yönde etkilemektedir. Bununla birlikte öğrencilerin infertiliteye yönelik tutumlarının olumlu olması infertil çiftlere profesyonel bir bakış açısıyla bakım vermeleri ve bireylerin süreci daha kolay atlattıklarını sağlaması açısından oldukça önemlidir. Ebellek ve hemşirelik son sınıf öğrencilerinin infertiliteye ilişkin tutumlarının belirlendiği bu çalışmada, öğrencilerin genel olarak infertil bireylerle karşılaştıklarında iletişim problemi yaşamadığı, bakım verirken tedirgin olmadıkları ve kendilerini yeterli buldukları belirlenmiştir. Ayrıca ebellek bölümü öğrencilerinin infertiliteye ilişkin tutumlarının hemşirelik bölümü öğrencilerine göre daha olumlu olduğu; yaş, cinsiyet, infertil bireye bakım verme, eğitim aldıkları mesleği sevmeye durumu, sahip olmak istenen çocuk sayısı durumu, infertil bir birey olduğunu öğrendiğinde yardımcı üreme tekniklerini kullanma durumu ve yakın çevrede infertil birey olma durumunun infertiliteye ilişkin tutumları etkilediği bulunmuştur. Araştırmamızda da görüldüğü gibi çocuk sahibi olma planları gençler arasında önemli faktörlerden biridir. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin ebellek bölümü öğrencilerine oranla daha fazla çocuk sahibi olmak istedikleri elde ettiğimiz sonuçlardan biridir. Gruplar arasında da tutum ölçeğinden alınan puan ortalamalarına göre istatistiksel olarak anlamlı çıkması bu sonucu desteklemektedir.

Hemşirelik bölümü öğrencilerinin infertilite konusunda sadece 2-3 saatlik bir ders alırken, ebellek bölümü öğrencilerin de ise infertilitenin ders olarak okutulması, iki grup arasındaki farklılıkların oluşmasına neden olduğu düşünülebilir. Ayrıca lisans eğitimleri süresince ebellek bölümü öğrencilerinin, hemşirelik bölümü öğrencilerine kıyasla daha fazla infertil bireye bakım verme olasılığı olduğu da bilinmektedir. Özellikle sağlık personellerinin büyük bir bölümünü oluşturan hemşirelerin, öğrenim gördükleri süreç içerisinde eğitim müfredatlarında seçmeli ders havuzuna, infertil bireylere yönelik bakım ve farkındalığı arttırmaya derslerin yerleştirilmesi infertil bireylere karşı tutumlarının daha olumlu olmasına katkı sağlayacaktır. 2018'de Türkçe'ye uyarlanmıştır. İYTÖ'nün Türkçe'ye uyarılmasının yeni olmasından dolayı öğrenciler üzerindeki çalışmaların önümüzdeki günlerde artabileceğini düşündürmektedir. Ebe ve hemşirelerin infertiliteden korunma, infertilite sorunu ortaya çıktığında çiftlerin uygun bakım almalarına yardım etme, tedavi sırasında danışmanlık ve destekleyici rolleri son derece önemlidir.

SONUÇ

Bu çalışmada öğrencilerin genel olarak infertiliteye karşı olumlu bir tutum sergiledikleri, infertil bireye bakım verme durumlarının infertilite tutumlarını olumlu yönde etkilediği, infertil bireyle iletişim kurmada problem yaşamadığı görülmektedir. Ebellek bölümü öğrencilerinin İYTÖ'den almış oldukları puan ortalamasının hemşirelik bölümü öğrencilerinde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte, öğrencilerinin İYTÖ'den almış oldukları puanlar ile infertil bireye bakım verme durumu

arasında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. İnfertil bireye bakım veren ebelik öğrencilerinin İYTÖ'den almış oldukları puan ortalamasının hemşirelik bölümü öğrencilerinin almış oldukları puan ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir. İnfertil bireye bakım verme sırasında iletişim problemi yaşayan öğrenciler ile, iletişim problemi yaşamayan öğrencilerin İYTÖ'den almış oldukları puanların birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin infertiliteye yönelik tutumlarının belirlenmesi amacıyla yapılacak araştırmaların sadece ebelik ve hemşirelik bölümü öğrencileri ile değil gelecekte sağlık meslek profesyonellerini oluşturacak olan diğer bölüm öğrencileri ile daha geniş örneklem gruplarında yapılması önerilmektedir. Bu sayede sağlık profesyonellerinin infertil bireylere olan tutumları değerlendirilmiş olacaktır. Öğrencilerin teorik eğitimleri sırasında infertil bireylere karşı gösterilecek tutum ve davranışlara yönelik konulara seçmeli ders olarak yer verilmesi, infertiliteye karşı ön yargıları önlemede yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma örneklemini bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde yer alan ebelik ve hemşirelik bölümü ile sınırlı olduğundan genellenemez. Sonuçlar kullanılan ölçüm araçlarının güvenilirlik ve geçerlilik boyutları ile istatistiksel yöntemlerin etkinliği ile sınırlıdır.

Çıkar Çatışması: Bu araştırmada yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKLAR

- Akpınar, E.H. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Rastgele Cinsel Yaşantıları ile Bağlanma Stilleri ve Yalnızlık Algısı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Haliç Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Alaee, S., Talaiekhosani, A., Ziaei, G. R., Lohrasbi, P. (2016). Evaluation of Iranian College Students' awareness about infertility risk factors. *Jundishapur Journal of Health Science*, 8(2), e60321.
- Atijosan, A., Adeyeye, O., Ogunbayi, O. (2019). Knowledge and Perception Regarding Infertility among University Students in Ile-Ife: A view through Gender Lens. *Covenant Journal of Business & Social Sciences*, 10(1), 1-14.
- Bacanlı, H. (2001). Mate preferences. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2, 7-16.
- Birlik, T., Engin, E. (2019). Turgut Öztürk E. Üniversite Öğrencilerinin Cinsel Tutumlarının İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(64), 429-437.
- Casu, G., Ulivi, G., Zaia, V. (2018). Spirituality, infertility-related stress, and quality of life in Brazilian infertile couples: Analysis using the actor-partner interdependence mediation model. *Wiley Res Nurs Health*. 2018, 1-10. DOI: 10.1002/nur.21860.
- Daniluk, J. C., Koert, E., Cheung, A. (2012). Childless women's knowledge of fertility and assisted human reproduction: identifying the gaps. *Fertility & Sterility*, 97(2), 420-426.
- Etamadifar, S., Hosseiny, R. S., Ziraki, A., Omrani, A., Alijanpoor, M. (2016). The relationship between spiritual well-being and life satisfaction in females with infertility. *Women's Health Bulletin*, 2016(3), e32344.

- Evcili, F., Gölbaşı, Z. (2017). Cinsel sağlık bilgi testi: geliştirme, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *ACU Sağlık Bil. Dergisi*, 1, 29-33
- Fido, A. (2003). Emotional distress in infertile women in Kuwait. *International Journal of Fertility & Women's Medicine*, 49(1), 24-28.
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. 2013. (2014). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması. Ankara, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü.
- Hedayati-Moghaddam, M. R., Eftekhazadeh-Mashhadi, I., Fathimoghadam, F., Pourafzali, S. J. (2015). Sexual and reproductive behaviors among undergraduate university students in Mashhad, a city in northeast of Iran. *Journal of Reproduction & Infertility*, 16(1), 43-48.
- Ilani, M., Alae, S., Khodabandeh, Z., Jamhiri, I., Owjfar, M. (2018). Effect of titanium dioxide nanoparticles on the expression of apoptotic markers in mouse blastocysts. *Toxicological & Environmental Chemistry*, 100, 228-234.
- Kütükoğlu, K. (2019). Erkek Faktörlü İnfertil Olgularda Embriyo Gelişiminin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Biruni Üniversitesi, İstanbul.
- Maeda, E., Sugimori, H., Nakamura, F., Kobayashi, Y., Green, J., Suka, M., et al. (2015). A cross sectional study on fertility knowledge in Japan, measured with the Japanese version of Cardiff Fertility Knowledge Scale (CFKS-J). *Reproductive Health*, 12, 10.
- Peterson, B. D., Pirritano, M., Tucker, L., Lampic, C. (2012). Fertility awareness and parenting attitudes among American male and female undergraduate university students. *Human Reproduction*, 27(5), 1375-1382.
- Shindel, A. W., Baazeem, A., Eardley, I., Chir, M., Coleman, E. (2016). Sexual Health in Undergraduate Medical Education: Existing and Future Needs and Platforms. *The Journal of Sexual Medicine*, 13(7), 1013-1026.
- Siyez, D. M., Esen, E., Seymenler, S., Siyez, E., Kağnıcı, D. Y., Baran, B. (2018a). Investigating university students' attitudes towards infertility in terms of socio-demographic variables. *Health Psychology Report*, 6(4), 351-360.
- Siyez, D. M., Esen, E., Baran, B., Seymenler, S., Kağnıcı, D. Y., Siyez, E. (2018b). Development of the Attitudes toward Infertility Scale (ATIS): validity and reliability study. *Cukurova Medical Journal*, 43, 173-180.
- Söderbeg, M., Lundgren, I., Christensson, K., Hildingsson, I. (2013). Attitudes toward fertility and childbearing scale: an assessment of a new instrument for women who are not yet mothers in Sweden. *BMC Pregnancy Childbirth*, 13, 197-204.
- Taşçı, K. D., Özkan, S. (2007). School of Health students' opinions about infertility. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 6(3), 187-192.
- TNSA. http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2018/rapor/2018_TNSA_SR.pdf Erişim tarihi: Şubat 24, 2020, sayfa:57.
- Wiesenfeld, H. C., Hillier, S. L., Meyn, L. A., Amortegui, A. J., Sweet, R. L. (2012). Subclinical pelvic inflammatory disease and infertility. *Obstetrics & Gynecology*, 120(1), 37-43.
- WHO. Sexual and reproductive health <https://www.who.int/reproductivehealth/topics/infertility/en/> Erişim tarihi: Şubat 24, 2020.